

Nr 78.

Av herr **Torgén**, *angående viss ändring i lagen om avbetalningsköp.*

De s. k. avbetalningskontrakten hava som bekant vunnit en stor utbredning inom det moderna omsättningslivet och motsvara otvivelaktigt ett verkligt behov. Med dessa avbetalningskontrakt ha emellertid varit förenade vissa olägenheter, i det att tillfälle varit berett för den ene kontrahenten, säljaren, vilken merendels varit den ekonomiskt överlägsne, att åvägabringa kontraktsvillkor, som för den andre kontrahenten varit oskäligt betungande. Särskilt har härvid uppmärksamrats den ofta förekommande bestämmelsen i avbetalningskontraktet, att säljaren, för den händelse en avbetalning icke punktligt erlägges, skall vara berättigad att återtaga det sålda föremålet samt att därjämte behålla hela den uppburna delen av köpeskillingen.

Det är för att motverka missförhållanden av denna art som lagen den 11 uni 1915 om avbetalningsköp införts. Genom denna lag ha nämligen, i syfte att skydda den ekonomiskt svagare kontrahenten, införts vissa reglerande bestämmelser med avseende på avtal, vid vilka sammanlagda beloppet av de poster, som köparen har att erlagga (avbetalningspriset), icke överstiger 3,000 kronor. Tillika har i lagens 1 § andra stycket — i syfte att hindra kringgående — föreskrivits, att såsom avbetalningsköp även skall anses sådant avtal, vilket betecknats såsom hyresavtal, så framt det finnes vara åsyftat att den, som får godset till sig utgivet, skall bliva ägare därav.

Dessa stadganden synas i ett särskilt hänseende medföra en konsekvens, som icke varit vid lagstiftningens tillkomst avsedd och icke heller står i god överensstämmelse med dess ändamål. Om nämligen en person genom ett avtal, som betecknas såsom hyresavtal men som faktiskt avser

äganderättsöverlåtelse, överlåtitt lösöre till ett värde överstigande 3,000 kronor, bibehåller säljaren äganderätten och därav följande skydd mot köparens borgenärer ända intill dess betalningen till fullo erlagts och köparen sålunda blivit definitiv ägare till varan. Men om däremot ett motsvarande avtal ingåtts beträffande lösöre av allenast 3,000 kronors värde eller därunder, så skall enligt nyss angivna stadgande detta avtal anses såsom avbetalningsköp, och köparens borgenärer äga följaktligen omedelbart rätt att vid konkurs eller utmätning tillgodogöra sig det sålda, var emot säljaren endast har att med köparens övriga borgenärer konkurrera om utdelning för resterande köpeskillning.

Härav följer, såsom jag i praktiska fall erfarit, allvarlig olägenhet för den enskilde, som önskar genom ett hyreskontrakt av den art, varom nu är fråga, överlåta egendom av mindre värde. Genom formuleringen av kontraktet bibringas han lätt den föreställningen, att han är ägare till saken, intill dess köpeskillningen till fullo betalats. På grund av lagens stadgande skall emellertid avtalet betraktas såsom avbetalningsköp och säljaren är utan skydd mot köparens borgenärer. Det må visserligen vara sannt, att möjligen ett s. k. äganderättsförbehåll kan göras med den verkan, att sådant skydd vinnes. Men den enskilde säljaren är ofta okunnig om dessa egendomliga rättsregler, som borde föranleda honom att i ett avtal, varigenom han blott upplåter nyttjanderätt, göra ett uttryckligt förbehåll för det fortfarande beståndet av hans äganderätt — en bestämmelse som ju vid ett direkt bedömande av avtalet måste synas överflödig. Men även om han har sin uppmärksamhet inriktad på nödvändigheten av ett sådant förbehåll, kan det dock för honom medföra svårigheter att få en sådan klausul införd i sitt kontrakt.

Enligt min uppfattning skulle denna olägenhet undvikas och samtidigt lagen om avbetalningsköp bringas i närmare överensstämmelse med sitt ändamål, därest i lagen infördes en sådan ändring, att dess regler komme att gälla allenast för regleringen av förhållandet mellan kontrahenterna och icke med avseende å säljarens förhållande till köparens borgenärer. 3,000-kronorsgränsen har i avbetalningslagen först efter mycken tvekan införts. De kommitterade, vilka utarbetat det första förslaget till denna lag, ha förklarat sig fullt medvetna om de stora betänkligheter, som möta mot varje värdegräns. »Det kan», yttra de kommitterade, »icke förnekas, att stora och små avbetalningsköp juridiskt sett hava samma karaktär, och det är därför mindre tilltalande, att olika civilrättsliga regler skola gälla, allt eftersom priset är några kronor högre eller lägre än den satta värdegränsen. För kommittén har det dock stått utom tvivel, att de stora affärerna socialt och ekonomiskt sett höra till en annan typ av av-

tal än dem man här egentligen har i sikte och att de icke böra göras till föremål för så pass summariska lagbestämmelser, som dem förslaget innehåller.»

Om sålunda, såsom de kommitterade anført, varje värdegräns för de civilrättsliga förhållandena måste vara ägnad att väcka betänkligheter, så har värdegränsen i den fråga, varå jag här fäst uppmärksamheten, fått en alldeles omotiverad innebörd. Vid avtal om lösöre av större värde kan man nämligen med större fog förutsätta kännedom hos kontrahenterna om dessa specifika rättsregler än vad fallet är vid avtal om lösöre av ett relativt obetydligt värde. För förhållandet mellan säljaren och köparens borgenärer synes varje värdegräns icke blott ingiva betänkligheter, utan rent av kunna betraktas såsom en otymplighet i lagstiftningen. Och om värdegränsen i berörda hänseende skulle äga någon rimlighet, så borde den tillsynes ha en motsatt verkan mot vad gällande lag föranleder, d. v. s. den borde vara så anordnad, att hyreskontrakt allenast beträffande lösöre av *högre* värde än 3,000 kronor under de i lagen angivna förutsättningar betraktades såsom avbetalningsköp. Därmed vill jag naturligtvis ingalunda ha sagt, att en sådan regel vore i någon mån önskvärd.

För att visa, i vilken riktning den av mig ifrågasatta lagändringen efter min mening i huvudsak bör verkställas, får jag — utan anspråk på att lämna någon slutlig formulering, som kunde direkt läggas till grund för en lagändring — framlägga följande alternativa förslag till ändrad lydelse av lagens 1 § 2 st.:

»Har avtalet betecknats såsom hyresavtal eller betalningen såsom vederlag för godsets bruk och nyttjande, skall *avtalet utan hinder därav i förhållandet mellan de avtalande* anses såsom avbetalningsköp, så framt det synes vara åsyftat, att den, som fått godset till sig utgivet, skall bliva ägare därav.»

»Har avtalet betecknats såsom hyresavtal eller betalningen såsom vederlag för godsets bruk och nyttjande skall utan hinder därav *för avtalet gälla vad i denna lag stadgas om avbetalningsköp*, så framt det synes vara åsyftat, att den, som fått godset till sig utgivet, skall bliva ägare därav.»

Jag hemställer,

att riksdagen antingen måtte för sin del antaga sådan lag om ändring i lagen den 11 juni 1915 om avbetalningsköp, att det av mig nu angivna syftemålet varder tillgodosett, eller ock att riksdagen, därest sådan

lagändring icke skulle anses böra utan en mera ingående utredning genomföras, måtte genom skrivelse till Kungl Maj:t hemställa om utredning av frågan.

Stockholm den 17 januari 1920.

G. Nic. Torgén.
